IEC

1907-2007

PRESENTACIÓ DEL *CATÀLEG DE PUBLICACIONS (1907-2006)*

PRESENTACIÓ DELS *MATERIALS AUDIOVISUALS DEL CENTENARI*

PRESENTACIÓ DEL
CATÀLEG DE PUBLICACIONS
(1907-2006)

PRESENTACIÓ DELS
MATERIALS AUDIOVISUALS
DEL CENTENARI

PRESENTACIÓ DEL *CATÀLEG DE PUBLICACIONS (1907-2006)*

PRESENTACIÓ DELS *MATERIALS AUDIOVISUALS DEL CENTENARI*

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
BARCELONA, 2011

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Presentació del Catàleg de publicacions (1907-2006).
Presentació dels materials audiovisuals del Centenari
ISBN 9788499650944
I. Institut d'Estudis Catalans
1. Institut d'Estudis Catalans — Edició
017.42(467.1 BA Barcelona)

© 2011, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: desembre del 2011

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial del l'IEC

Compost per Binorama, SCP
Imprès a Service Point FMI, SA

ISBN: 978-84-9965-094-4
Dipòsit legal: B-42622-2011

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de Creative Commons. Es pot redistribuir, copiar i reutilitzar, sempre que no hi hagi afany de lucre i que s'hi facin constar els autors. Aquesta autorització és sens perjudici dels drets derivats d'usos legítims o altres limitacions reconegudes per la llei. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça *http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/es/legalcode.ca*.
Les condicions damunt dites es refereixen, sobretot, als aspectes següents:

- Reconeixement explícit. Cal fer constar els crèdits de l'obra de la manera especificada pels autors o per l'Institut d'Estudis Catalans.
- No comercialització de l'obra. Aquesta obra no es pot utilitzar, en cap cas, amb finalitats comercials.
- Termes de la llicència. En reutilitzar o redistribuir l'obra, cal especificar ben clarament els termes de la llicència d'ús concedida.
- Altres permisos. Els titulars dels drets d'explotació poden concedir permisos que depassin els termes d'aquesta llicència.

TAULA

PRESENTACIÓ DEL
CATÀLEG DE PUBLICACIONS (1907-2006)

Les publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans,
per Josep Maria Camarasa 9

PRESENTACIÓ DELS
MATERIALS AUDIOVISUALS DEL CENTENARI

El documental i el concert del Centenari,
per Salvador Giner 25
El concert de celebració del Centenari,
per Romà Escalas i Llimona 29
Presentació del DVD del documental *IEC: cent anys de ciència i cultura catalanes,*
per Josep Maria Camarasa 31

PRESENTACIÓ DEL *CATÀLEG DE PUBLICACIONS (1907-2006)*

Les publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans

Josep Maria Camarasa

Cent anys de publicacions

Un centenari és una bona ocasió de mirar enrere i fer balanç. I també ho pot ser de reprendre forces i encarar amb esperit renovellat nous desafiaments. L'Institut d'Estudis Catalans (IEC) ha fet, en el seu Centenari, totes dues coses: ha evocat les fites més assenyalades del passat, els fets externs o interns que han marcat decisivament la seva existència, però també ha persistit amb constància en l'acció quotidiana d'una vida que no es detura i, dia a dia, es projecta cap al futur.

Al llarg de l'any del Centenari, entre l'acte inaugural solemne del 16 d'octubre de 2006 i l'acte acadèmic de cloenda del 23 de gener de 2008, s'han descabdellat una seixantena d'actes —congressos, exposicions, cursos, jornades de debat, presentacions de llibres, simposis, seminaris, col·loquis, taules rodones, cicles de conferències, actes institucionals— tant a les diferents seus de l'IEC a Barcelona, Alacant, Castelló de la Plana, Lleida i Perpinyà, com en

nombroses localitzacions d'Andorra (Claustre dels Miralls del santuari de Meritxell), Barcelona (Palau de la Música Catalana, Biblioteca Nacional de Catalunya, Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions [CIEMEN], Museu d'Història de Catalunya, Casa de Convalescència de l'Hospital de Sant Pau, Centre Excursionista de Catalunya, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, Delegació del Consell Superior d'Investigacions Científiques [CSIC]), Castelldefels (Escola d'Agricultura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya), Eivissa (antic Ajuntament), Girona (Facultat de Lletres de la Universitat de Girona, centre cultural de Caixa Girona Fontana d'Or), Maó (Institut Menorquí d'Estudis), Palma de Mallorca (sala d'actes de Sa Riera, edifici Ramon Llull del Campus de la Universitat de les Illes Balears), Perpinyà (Palau Pams, Casa de la Generalitat, Hall Guy Malé), Sabadell (Auditori de Caixa Sabadell), Sitges (Palau de Maricel) i València (Rectorat de la Universitat de València). La versió itinerant de l'exposició «L'Institut d'Estudis Catalans, 1907-2007. Un segle de cultura i ciència als Països Catalans» ha prolongat la commemoració encara un any més, fins al 30 de gener de 2009, amb les seves visites a Lleida (Institut d'Estudis Ilerdencs, del 9 de juny al 27 de juliol de 2008), Elna (Ajuntament, del 6 de novembre al 9 de desembre de 2008) i Badalona (Espai Betúlia, del 18 de desembre de 2008 al 30 de gener de 2009), després d'haver visitat Girona, Andorra, València, Palma de Mallorca, Maó i Eivissa.

De tots els actes del Centenari n'hi ha hagut un que potser ha passat més desapercebut que la majoria però que ha tingut una importància singular: la presentació del catàleg digital de les publicacions de l'IEC. De totes les publicacions, no solament de les encara disponibles als fons editorials de l'IEC, sinó també de totes aquelles que han vist exhaurides les seves existències fa més o menys temps.

Les publicacions, en efecte, han figurat entre els objectius preferents de l'IEC al llarg d'aquests cent anys encara que, malauradament, en algunes etapes de la seva història no ha pogut publicar al ritme desitjable o fins i tot s'ha vist constret a no publicar gens. Els títols publicats per l'IEC al llarg del seu primer segle d'existència s'acosten als tres mil, si bé el primer miler de títols no es va assolir fins a 1984 i més de la mei-

tat del total de títols publicats ho ha estat de 1993 ençà. El gràfic adjunt (v. pàg. 20-21) posa en relleu precisament el gran salt quantitatiu de les publicacions de l'IEC a partir dels anys vuitanta del segle XX i, encara més, a partir de 1997, quan per primera vegada es va superar el centenar de títols editats en un any, xifra de la qual ja no s'ha baixat.

Avui, el Portal de Publicacions de l'IEC ofereix la possibilitat d'accedir a les referències catalogràfiques de la totalitat dels títols publicats i, en el cas de les revistes, les jornades, els congressos, les miscel·lànies i altres reculls, de cada un dels articles que contenen.

Els anys fundacionals

Des dels primers moments de la fundació de l'IEC, el 1907, s'esbossaren els eixos bàsics d'una política editorial adreçada a publicar estudis que impliquessin «un notable avenç» i fossin d'«utilitat per a la nostra cultura». El 1907 mateix, a banda la publicació del dictamen fundacional i algun altre document de caràcter oficial, ja apareixia el primer fascicle de *Les pintures murals catalanes*, dedicat a les pintures de l'església berguedana de Sant Quirze de Pedret i degut, encara que no hi consta el nom, a Josep Pijoan. El mateix any s'acordava publicar dues grans monografies: els *Documents per l'historia de la cultura mig-eval*, d'Antoni Rubió i Lluch, i *Les monedes catalanes,* de Joaquim Botet i Sisó. El primer volum de cada una d'aquestes monografies va aparèixer el 1908, i el 1909 apareixia el segon de la monografia de Botet i Sisó; el primer de *L'arquitectura romànica a Catalunya*, de Josep Puig i Cadafalch, Antoni de Falguera i Josep Goday, i l'*Anuari MCMVIII*, en gran format.

Aquells primers anys, com corresponia a la composició inicial de l'IEC, els esforços editorials es dirigien exclusivament a les matèries històriques. L'ampliació de 1911 afegiria les ciències i la llengua als interessos editorials de l'IEC. El 1911 mateix apareixia ja el primer fascicle del primer volum dels *Arxius de l'Institut de Ciències* (nom que tingué la Secció de Ciències en els seus primers anys) i el 1912 els altres dos fascicles d'aquests *Arxius* corresponents a 1911; el primer volum de la col·lecció «Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum cum

Ibericis Versionibus», de traduccions de clàssics grecs i llatins, i la darrera versió de les *Normes presentades per la Ponència ortogràfica* de l'IEC abans de l'aprovació definitiva de gener de 1913.

Entre 1907 i 1913 la progressió quantitativa no és gaire significativa. Un total de trenta-set títols en poc més de sis anys, una mitjana de sis per any només superada pels nou de 1912 i els set de 1913, efecte de les noves publicacions generades per les dues noves seccions.

Els anys de creixement i consolidació

El creixement quantitatiu determinat per la creació de les dues noves seccions es comença a fer sensible el 1914, quan, per primera vegada, el nombre de títols publicats més que duplica el de l'any precedent. El canvi és significatiu perquè té també un aspecte qualitatiu. Apareix el primer volum d'una revista científica publicada per una societat filial, els *Treballs de la Societat de Biologia*, una sèrie de la qual se n'ha publicat el volum 58 el 2007 (amb l'encapçalament de *Treballs de la Societat Catalana de Biologia*, títol que porta des del volum 18, publicat el 1963), i apareixen també els primers volums del *Butlletí de Dialectologia Catalana*, publicats per les Oficines del Diccionari General de la Llengua Catalana. Apareixen igualment el primer número del *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, dos fascicles dels *Arxius de l'Institut de Ciències* (corresponents a 1912), un de la *Fauna de Catalunya* i un altre (el segon) de la *Flora de Catalunya* de Joan Cadevall. El pes de la creixença quantitativa reposa, doncs, principalment en les publicacions més o menys periòdiques i no tant en les grans monografies (si bé la *Flora* no deixa de ser una monografia, l'edició de la qual, primer per fascicles i després per volums, durarà un quart de segle).

Això no vol dir que aquests anys no es publiquin monografies prou importants, com les resultants dels Cursos d'Alts Estudis i d'Intercanvi promoguts per la Mancomunitat de Catalunya, que es comencen a publicar el 1916, o l'*Itinerari de Jaume I* de Joaquim Miret i Sans, publicat el 1918, el mateix any que la primera edició de la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra. O traduccions de clàssics com la dels *Himnes homèrics* a càrrec de Joan Maragall (en vers) i Pere Bosch i Gimpera (tra-

ducció literal), publicada el 1915. I, a partir de 1915, els successius volums del *Diccionari Aguiló* i el *Cartell de premis* anual.

Si el 1914 es dóna un primer punt d'inflexió quantitativa en les publicacions de l'IEC, al llarg dels deu anys següents, fins a la dictadura del general Primo de Rivera, es manté una mitjana de més de vint publicacions per any, amb un màxim de trenta-nou el 1923 (una xifra que no es tornaria a assolir fins a 1983), en una línia de creixença truncada abruptament per l'adveniment del directori militar a finals de 1923. Una creixença no exempta d'alguna discontinuïtat; la primera, passatgera, el 1917, explicable per l'alentiment en el ritme d'aparició dels fascicles de la *Flora de Catalunya* i dels *Arxius* i l'absència de publicacions derivades dels Cursos d'Alts Estudis i d'Intercanvi, que havien hagut de deturar-se a partir de l'esclat de la Primera Guerra Mundial; la segona, més prolongada, de 1919 a 1921, s'ha de relacionar per força amb el clima enrarit pels enfrontaments d'Eugeni d'Ors amb Puig i Cadafalch i altres membres de l'IEC, que acabaren amb la despossessió de tots els càrrecs que ocupava D'Ors a la Mancomunitat de Catalunya i a l'IEC. Aquesta darrera discontinuïtat seria encara més accentuada si no fos que, a partir de 1918, s'havien començat a comptabilitzar com a publicacions de l'IEC els fascicles del *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* en esdevenir aquesta entitat filial de l'IEC.

En canvi, 1922 i 1923 són anys particularment brillants, els més brillants dels primers setanta-cinc anys de vida de l'IEC. En bona part per la represa del ritme de publicació dels fascicles de la *Flora* i per l'aparició d'una sèrie nova: les *Notes d'Estudi* del Servei Meteorològic de Catalunya, sota la direcció d'Eduard Fontserè. També apareix (1923) la segona edició del *Diccionari ortogràfic* de Pompeu Fabra (i una reedició, el 1922, de la *Gramàtica catalana*), així com la introducció i el primer volum de l'*Atlas lingüístic de Catalunya* d'Antoni Griera.

Els anys de la dictadura de Primo de Rivera

El 1924 encara es manté una xifra de publicacions superior a la vintena (vint-i-sis), fruit del treball de preparació d'originals anterior al cop d'es-

tat de setembre de 1923. Hi figura fins i tot una sèrie nova que trigarà anys a tenir continuïtat: l'*Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*. Hi figuren també tres volums de l'*Atlas lingüístic de Catalunya* d'Antoni Griera, el volum cinquè del *Diccionari Aguiló* i tres *Notes d'Estudi* del Servei Meteorològic de Catalunya. Es publica igualment, en textos llatí i català, editats i anotats per Louis Barrau-Dihigo i Jaume Massó i Torrents, la *Gesta comitum Barcinonensium*.

Però, en conjunt, durant els anys de dictadura primoriverista (fins a 1929) la mitjana no passa de catorze publicacions per any, amb un mínim de set publicacions el 1928. I encara cal tenir present que, del total de títols, més de la meitat correspon als fascicles mensuals o bimestrals del *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* (nou de catorze títols el 1925, vuit de quinze el 1926, set de catorze el 1927, cinc de set el 1928 i set de nou el 1929). De la resta de títols destaquen els tres fascicles de «Memòries de la Secció Filològica», publicats el 1926, i els tres de «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica» i els dos de «Memòries de la Secció de Ciències», publicats el 1927, tots ells apareguts gràcies al mecenatge de Rafael Patxot.

Els anys de la Segona República i la Guerra Civil

La caiguda de la dictadura i l'adveniment de la Segona República espanyola i l'autonomia de Catalunya sota el Govern de la Generalitat porta un redreçament progressiu però limitat de l'activitat editorial de l'IEC, aviat interromput pels Fets d'Octubre de 1934 i no gaire més tard per l'esclat de la Guerra Civil el juliol de 1936. En bona part, però, el redreçament quantitatiu, sobretot de 1931 a 1933, és fruit principalment de l'esforç per a posar al dia les sèries interrompudes durant la dictadura per manca de finançament. Així, el 1931 apareix el volum desè (corresponent a 1923-1924) dels *Treballs de la Societat de Biologia* i entre 1932 i 1933 apareixen els volums corresponents a 1925-1927, 1928-1929, 1929-1930 i 1931-1932 fins a posar al dia la publicació. El 1931 mateix apareix l'*Anuari 1921-1926* (el corresponent a 1927-1931 apareixeria el 1936). Apareixen els dos darrers volums del *Diccionari Aguiló* (el setè el 1931 i el vuitè i darrer el 1934) i, fruit de la nova situació de la llengua catalana, es

reedita repetidament (1930, 1931, 1933) la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra i apareixen també dues reedicions del *Diccionari ortogràfic* (1931, 1937). Tampoc no s'ha de negligir l'aportació de les noves societats filials: la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, que comença a publicar el 1932 les seves *Memòries* (deu números entre 1932 i 1936) i el 1934 el *Butlletí*, del qual aparegueren dos números (1934 i 1935), i la Societat Catalana de Geografia, que, tanmateix, només va arribar a publicar un fullet amb un resum dels estatuts el 1935.

Tampoc no van faltar en aquesta etapa publicacions monogràfiques destacables, com les corresponents a les reunions extraordinàries anuals de la Institució Catalana d'Història Natural en diferents punts dels Països Catalans (1932, Andorra; 1933, Menorca; 1934, Conca de Barberà; 1935, Terres de l'Ebre; 1936, Catalunya del Nord) o els dos volums de la *Introducció a la logística. Amb aplicacions a la filosofia i a les matemàtiques*, de David Garcia Bacca, publicats el 1934, el volum *Aribau i la Catalunya del seu temps*, de Manuel de Montoliu i de Togores, de 1936, o el volum commemoratiu *L'Institut d'Estudis Catalans. Els seus primers XXV anys*, publicat el 1935, tot i que l'efemèride s'havia escaigut el 1932.

S'enregistra un màxim de divuit publicacions el 1933 seguit d'una davallada els dos anys següents i una efímera represa el 1936, fruit probablement de l'aparició de títols que havien quedat encallats els dos anys precedents. Ja en plena guerra, el 1937, es completa la publicació de la *Flora de Catalunya*, de Joan Cadevall. El 1938 encara apareixen dues publicacions (vint-i-vuit si haguéssim de fer cas de les publicacions de postguerra amb data falsejada, com veurem a continuació): l'edició del manuscrit de Tarragona del *Cartulari de Poblet*, a cura de Joan Pons i Marquès, i la del *Cançoner dels Masdovelles*, a cura de Ramon Aramon i Serra.

Els anys de la dictadura franquista

Els anys de la dictadura franquista, sobretot el seu primer quart de segle, les pràctiques repressives de la cultura catalana i la persecució de l'IEC i les seves publicacions van ser molt més feixugues que durant els set anys del directori militar de Primo de Rivera, tot i la ferma voluntat i

l'extraordinària habilitat del secretari general Ramon Aramon per a eludir la censura i enfrontar-se amb les autoritats.

Entre 1939 i 1945 no apareix cap publicació de l'IEC. El 1946 apareix (amb data falsa de 1938, per a eludir la censura) un conjunt de discursos i memòries que, inicialment, havia de ser un volum força extens que aplegava quinze discursos pronunciats a les festes anuals de l'Institut de 1914 a 1923 i de 1931 a 1936 (de 1924 a 1930 no se celebraren les festes anuals) i les memòries dels cursos successius, des del de 1907-1908 fins al de 1936-1937, organitzades en onze fascicles. Al darrer moment, però, les difícils circumstàncies de forçada clandestinitat d'aquells primers anys de la postguerra van aconsellar fragmentar-lo en fascicles o separates per a facilitar-ne un emmagatzematge i una distribució discrets. Per aquesta raó no és possible trobar en cap biblioteca (ni tan sols la de l'IEC) cap exemplar del volum relligat tot junt, encara que les paginacions d'algunes de les separates mostren amb tota evidència que haurien de formar part d'un volum força extens. És per això que ens trobem amb la curiosa anomalia que les publicacions de l'IEC reprenen a la postguerra amb vint-i-sis títols de cop el 1946 mentre que l'any següent només n'apareixen tres i fins a 1966 no s'arriba a la xifra de deu títols en un any (per als vint-i-sis caldrà esperar fins a 1979, mort ja el general Franco i restablertes les llibertats democràtiques a l'Estat espanyol).

Entre 1947 i 1975, l'any de la mort del dictador, només tres anys, 1968, 1972 i 1975 mateix, se supera la xifra de deu títols publicats (i se supera per ben poc, onze títols cada un dels tres anys esmentats), amb una mitjana de 6,5 títols per any i amb repetits alts i baixos. De fet, els tres anys en què se superen els deu títols és a causa d'endarreriments en l'aparició d'alguns que haurien hagut d'aparèixer en anys anteriors. L'any 1968, per exemple, apareixien tres volums de *Treballs de la Societat Catalana de Biologia*, entre altres coses perquè les comunicacions presentades el curs 1967-1968 havien estat moltes i s'havien disposat en dos volums en comptes d'un per curs com era habitual. El 1972 apareixen simultàniament els dos primers títols de la sèrie «Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials» i el 1975 la Institució Catalana d'Història Natural, que havia reprès la publicació del seu *Butlletí* l'any anterior, publica, a més del número corresponent de l'any, dos «Seminaris

d'Estudis Universitaris» i una *Acta de les activitats de la Institució Catalana d'Història Natural, 1972-75* en la qual es dóna compte de les actuacions dutes a terme des del 1972 per a reconstituir aquesta filial.

El 1947 les publicacions són només tres. D'una banda es publica el *Diplomatari de l'Orient català (1301-1409)*, aplegat i anotat per Antoni Rubió i Lluch, mort el 1937; una publicació, per tant, preparada i enllestida abans del desenllaç de la Guerra Civil. D'una altra banda es reprèn la publicació del *Cartell de premis* anual (el darrer havia aparegut el 1936) i la dels «Arxius de la Secció de Ciències», aquesta amb una monografia de Frederic Duran i Jordà (*Histopatologia d'una nova capa d'epiteli semiescamós pla que cobreix les mucoses digestives*), que havia estat la guanyadora del Premi Prat de la Riba d'aquell mateix any.

En anys successius els «Arxius de la Secció de Ciències» mantindrien un pes considerable en el total de publicacions de l'IEC (fins a 1950 un terç dels títols publicats correspon als «Arxius»), encara que decreixent a mesura que s'anaven normalitzant la resta de publicacions. Fins a 1976 se'n publiquen quaranta-tres volums. A partir de 1949 els acompanyaran amb força regularitat els *Estudis Romànics*, a cura de Ramon Aramon i Serra i, a partir de 1950, les «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica». Cap altra sèrie assoliria, durant els anys del franquisme, la continuïtat d'aquestes tres. Així, el *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics* treu dos números entre 1953 i 1954 i els «Treballs de la Societat Catalana d'Estudis Històrics» dos més entre 1958 i 1960.

El 1963 reapareixien els *Treballs de la Societat de Biologia*, ara amb el títol de *Treballs de la Societat Catalana de Biologia*, però incorporats als «Arxius de la Secció de Ciències» fins a 1976 (setze volums, del 17 al 33, més de la meitat dels vint-i-nou volums publicats dels «Arxius» durant aquest període). Abans, de 1947 a 1962 només havien aparegut catorze volums dels «Arxius».

La progressiva normalització

A partir del Reial decret de 26 de novembre de 1976, pel qual s'atorga reconeixement oficial a l'IEC, les condicions per a l'actuació d'aquest

canvien radicalment i això repercuteix positivament en les publicacions, que, llevat d'alguns anys esporàdics, ja no han parat de créixer. El primer salt quantitatiu important, després de quatre anys de creixement sostingut però encara lent, es va donar el 1979, any en el qual es van publicar vint-i-sis títols enfront dels quinze de l'any anterior. Una contribució important a aquest creixement l'han tingut les noves publicacions periòdiques de les diferents societats filials. Així, el 1977 apareix el primer volum de *Lambard. Estudis d'Art Medieval*, publicat pels Amics de l'Art Romànic; el 1978, el primer de la *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, de la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics, i el 1979, el primer d'*Acta Numismàtica*, publicat després d'esdevenir la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics filial de l'Institut d'Estudis Catalans.

Però la progressió no s'atura i en cinc anys (1984) s'assoleix la xifra de més de cinquanta títols i el 1997 se superen els cent. L'anàlisi detallada de les publicacions d'aquests darrers anys requeriria molt més espai del que hi podem dedicar aquí però és a l'abast de qui la vulgui fer mitjançant el Portal de Publicacions de l'IEC. Al llarg dels darrers deu anys que han precedit el centenari s'han publicat un total de 1.155 títols, és a dir una mitjana de més de cent quinze títols l'any amb un màxim de cent vint-i-vuit el 2000. Predominen lleugerament (un 55 % del total aproximadament) les monografies sobre les publicacions periòdiques, tot i que el nombre d'aquestes ha estat creixent els darrers anys, i abracen totes les branques del saber. Es manté el predomini de les publicacions de ciències (no endebades la Secció de Ciències es desdoblà el 1989 en la de Ciències Biològiques i la de Ciències i Tecnologia), però és notable el creixement de les publicacions de ciències socials.

El *Catàleg de publicacions (1907-2006)*

L'avinentesa de l'escaiença de la celebració del primer centenari de l'Institut d'Estudis Catalans, acadèmia de les ciències i les humanitats dels territoris de llengua i cultura catalanes, és una raó suficient per a confegir una obra com la que teniu a les mans: el catàleg exhaustiu de totes les publicacions que ha editat l'Institut des del 18 de juny de 1907,

data en què fou creat mitjançant un dictamen acord de la Diputació de Barcelona.

Les publicacions de l'Institut són el resultat de la recerca i de les activitats dutes a terme per la corporació. Aquesta producció ha passat per èpoques diverses, i ha variat segons les circumstàncies històriques i polítiques del moment, però mai no ha quedat anul·lada del tot: àdhuc en el període més difícil de l'opressió franquista, corresponent a la dècada dels anys quaranta del segle XX, l'Institut va publicar vint-i-tres títols, amb l'esforç i la discreció que aquest fet imposava.

El present catàleg conté una potent base de dades que inclou la fitxa catalogràfica, preparada pel Servei de Documentació i Arxiu de l'IEC, i la reproducció de la coberta de cadascuna de les tres mil publicacions i escaig realitzades per l'Institut fins al 31 de desembre de 2006.

El buidatge de totes les revistes científiques, les jornades, els congressos, les miscel·lànies i altres reculls que formen aquest catàleg permet de conèixer més de vint-i-tres mil articles, molts dels quals han estat elaborats per destacats especialistes de la ciència i la cultura catalanes, cercables i navegables per autor, matèria, data d'edició i qualsevol de les altres dades bibliogràfiques que posa a la disposició de qui consulta aquesta base de dades.

Que tingueu una bona navegació i que pugueu localitzar sense dificultat la informació que cerqueu. Us convidem també a visitar el web de l'IEC: *www.iec.cat*.

Nombre anual de publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans, 1907-2006

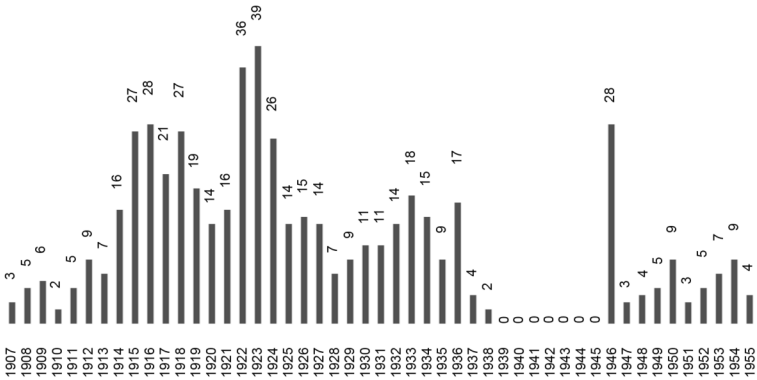

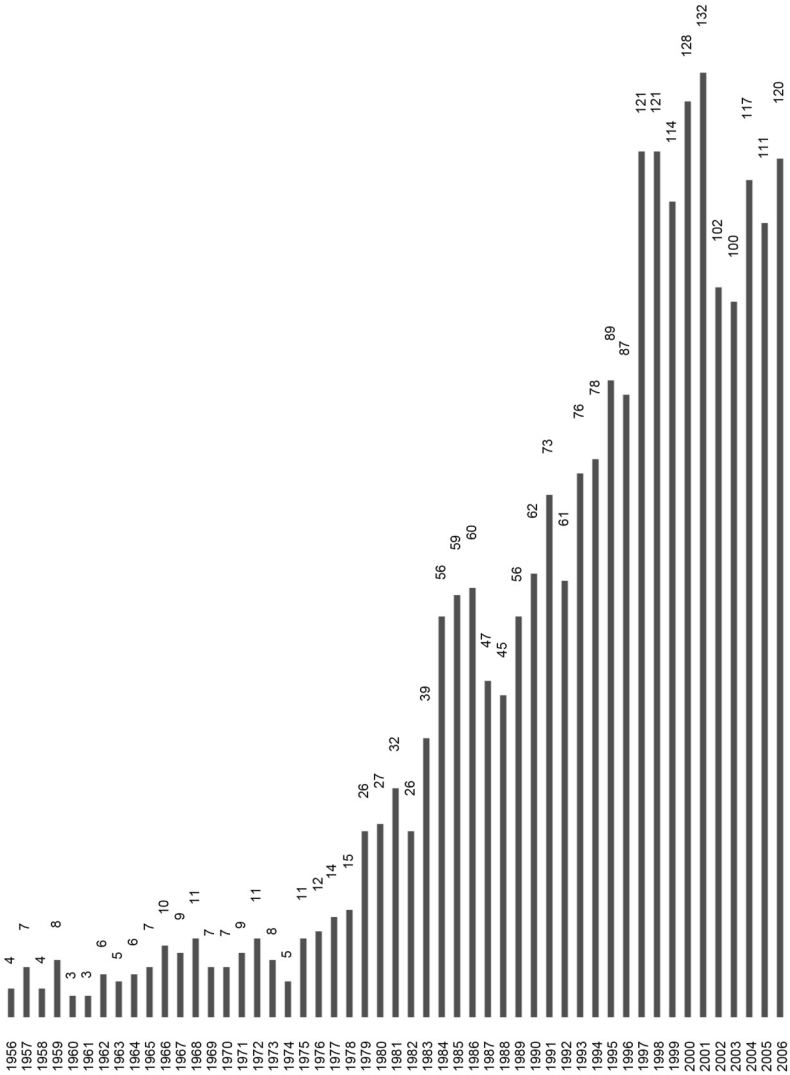
1956 4
1957 7
1958 4
1959 8
1960 3
1961 3
1962 6
1963 5
1964 6
1965 7
1966 10
1967 9
1968 11
1969 7
1970 7
1971 9
1972 11
1973 8
1974 5
1975 11
1976 12
1977 14
1978 15
1979 26
1980 27
1981 32
1982 26
1983 39
1984 56
1985 59
1986 60
1987 47
1988 45
1989 56
1990 62
1991 73
1992 61
1993 76
1994 78
1995 89
1996 87
1997 121
1998 121
1999 114
2000 128
2001 132
2002 102
2003 100
2004 117
2005 111
2006 120

PRESENTACIÓ DELS *MATERIALS AUDIOVISUALS DEL CENTENARI*

El documental i el concert del Centenari

SALVADOR GINER
President de l'Institut d'Estudis Catalans

L'Institut d'Estudis Catalans (IEC) ha fet cent anys. D'energies, no li'n manquen, ni empenta ni molts altres sentiments que mouen la cultura catalana. L'Institut ha pretès restar tothora a l'altura del nostre país; com l'IEC, altres institucions mostren una trajectòria de feina feta i de lluita per la cultura catalana. L'Orfeó Català, el Palau de la Música Catalana, les acadèmies i tantes altres entitats formen part del nostre paisatge, són indestriables del que som. Totes elles demostren la fortalesa del país i la rellevància de l'època —el tombant del segle XX— en què moltes nasqueren.

Joan Alcover deia que *La Balanguera* «sap que la soca més s'enfila com més endins pot arrelar». Bells mots musicats per Amadeu Vives, un dels grans de la música, fundador de l'Orfeó. Els lligams de la cultura de tots els països de llengua catalana no podrien ésser més pregons. Versos mallorquins, amb acords d'ací, ens recorden que no es pot tirar endavant sense tenir present el passat.

El que teniu a les mans és aquesta necessària ullada cap enrere, un aguait a «les ombres de l'avior», que diria Alcover.

Em plau de presentar-vos el material audiovisual que l'Institut d'Estudis Catalans ha realitzat amb motiu del seu Centenari. És un documental sobre la història de l'Institut, des de l'inici el 1907 fins avui, i l'enregistrament del concert tingut a l'atri de la Casa de Convalescència l'1 de juny de 2007.

El documental *IEC: cent anys de ciència i cultura catalanes*, realitzat per Televisió de Catalunya i l'Institut, repassa en gairebé una hora la història de l'Institut d'Estudis Catalans fundat per Enric Prat de la Riba. Imatges i documents d'arxiu, així com testimonis orals dels protagonistes, guien els espectadors per l'esdevenir de la institució. Les explicacions que fan de fil conductor són a càrrec d'Albert Balcells, historiador i membre de l'Institut, a qui agraeixo la col·laboració en el projecte, a ell i a tots els que hi han participat.

L'Institut és una entitat sense la qual el nostre país fóra difícil d'imaginar. La determinació i l'empenta que traspuava el catalanisme, convertit ja en moviment de masses, i el deler de recuperació nacional que aleshores es vivia al país portaren els prohoms de l'època a crear una institució a semblança de les que hi havia arreu de les nacions europees. L'Institut, d'antuvi centre de recerca i recuperació històriques, aviat abraçà tots els camps del saber científic i humanístic. Els objectius fundacionals eren clars: elevar la cultura catalana a l'expressió més alta i fomentar i promoure l'ús del català en la creació científica. Val a dir que la llengua no travessava bons moments. Revifar-la esdevenia cabdal. Era un clam social.

Les maltempsades que han fuetejat sovint el país han fet d'aquesta una tasca àrdua. La història de l'Institut va de bracet amb la història del país; hi ha calgut resistència i voluntat de defensar els valors propis, que han servit d'esperonament perquè l'Institut hagi arribat fins avui i perquè hom li pugui augurar una llarga vida. La voluntat universal l'ha portat a fer-se conèixer al món, a participar en projectes científics i intel·lectuals de l'Europa contemporània. L'ingrés en la Unió Acadèmica Internacional, just acabada de crear, n'és un exemple. El prestigi que l'Institut ha assolit en aquesta centúria de vida cal heretar-lo, llegar-lo a

l'esdevenidor. Treballarem perquè l'esperit que mena el documental pugui continuar.

El concert del Centenari havia de servir per a retre homenatge a la música tradicional catalana, i el musicòleg i membre de l'IEC Romà Escalas, promotor del concert, ens en fa una descripció en aquest escrit que segueix les meves paraules, amb les quals m'és grat cloure la presentació d'aquests materials i desitjar-vos que en gaudiu.

El concert de celebració del Centenari

Romà Escalas i Llimona
Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC

El concert de celebració del Centenari de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) s'ha estructurat a partir d'una tria estètica i cronològica d'obres representatives de la música catalana, des de l'època de la fundació de l'Institut fins al moment actual. El mitjà de comunicació musical és estrictament instrumental, amb el repte d'apropar-nos a la seva essència, sense l'excusa ni l'ajuda d'un text en català.

Aquest itinerari musical s'inicia amb un homenatge a la força creativa representada per l'esperit catalanista de les primeres sardanes, contemporànies de la fundació de l'IEC. Obres de Juli Garreta i Enric Morera ens obren les portes a un paisatge musical que, passant per la intimitat de les obres de cambra d'Eduard Toldrà, Frederic Mompou i Xavier Montsalvatge, s'obre cap als amplis espais de la música instrumental de més densitat orquestral. La dimensió internacional que adquirí la nostra música a principi del segle XX hi és representada per la música de les *Goyescas* d'Enric Granados, òpera estrenada amb èxit a Nova York,

i també hi podem escoltar les referències agermanadores dedicades a València i Mallorca en les obres de Joaquim Serra i Francesc Pujol.

Es clou la vetllada amb l'estrena de l'obra encomanada especialment a Joan Albert Amargós per a celebrar el Centenari, la *Simfonieta concertant*, el qual, a més, dirigeix les diferents formacions del concert.

Amb aquestes obres volem representar la permanència i l'evolució de l'impuls creatiu i artístic que al llarg de tots aquests anys, posteriors a la fundació de l'IEC, s'ha mantingut amb una coherència i una fidelitat que permeten identificar aquest repertori internacional com a música catalana, espai cultural guanyat amb l'esforç i la inspiració de les diferents generacions que hi podem escoltar.

Presentació del DVD del documental *IEC: cent anys de ciència i cultura catalanes*

Josep Maria Camarasa

Amb motiu del Centenari de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) es concertà amb Televisió de Catalunya (TVC) la realització d'un document audiovisual que pogués ser emès per les cadenes de Televisió de Catalunya i alhora pogués ser distribuït com un testimoni més dels cent primers anys de vida de l'Institut d'Estudis Catalans. És el document que ara us presentem.

En el moment de plantejar-se el projecte de realitzar aquest document es féu palesa la dificultat que comportava la pobresa de l'arxiu d'imatges de l'IEC per a les etapes anteriors a 1976 i la pràctica inexistència de documents filmats excepte per a dates molt recents. Això estigué a punt d'aturar el projecte abans i tot de començar-lo, però la Comissió del Centenari procurà posar-hi remei iniciant una recerca de filmografia referent a l'IEC o amb alguna relació amb l'IEC o els seus membres. Durant l'estiu de 2005 s'examinaren principalment els fons de la Filmoteca de Catalunya i de la

Biblioteca de Catalunya i TVC revisà també els seus amb renovada atenció, i aparegueren un cert nombre de documents d'interès. Paral·lelament s'examinaren també tot un seguit d'arxius d'imatges fins a aplegar un material considerat suficient pels futurs realitzadors del document.

Encarregats el guió i la direcció del document a l'empresa Òrbita Max, que els confià a Susi Marquès, la realització del document comptà amb l'assessorament històric d'Albert Balcells, de la Secció Històrico-Arqueològica, i el suport continuat de Ramon Perelló i Josep Maria Camarasa, que facilitaren indicacions sobre objectes, documents i localitzacions que podien ser d'interès per a donar a conèixer els trets fonamentals de l'actuació passada i present de l'IEC i els seus projectes de futur.

En aquest document, prenent el fil de la història de l'IEC, emmarcada en el seu context històric i social, s'hi van presentant diferents aspectes de les realitzacions passades, presents i futures de les seves seccions i societats filials. Amb la veu dels presidents de les cinc seccions i del president de l'IEC Salvador Giner, així com amb la de nombrosos membres i altres personalitats destacades del món de la ciència i la cultura catalanes, es van desgranant les publicacions científiques i de divulgació, els serveis, les normes ortogràfiques, els diccionaris, les gramàtiques, la creació de societats filials, els projectes de recerca propis o compartits amb altres institucions, la participació en l'organització internacional de la ciència, la incorporació de les noves tecnologies… Tot plegat en un document únic d'uns tres quarts d'hora de durada en el qual es presenten imatges inèdites o poc conegudes tant dels anys de plena activitat de l'IEC com dels anys de repressió i clandestinitat sota les dictadures dels generals Primo de Rivera (1923-1930) i Franco (1939-1975).

Un aspecte original del document és l'aportació de diferents personalitats de la cultura i la societat catalanes que donen la seva opinió sobre l'IEC d'avui i exposen el futur que li preveuen o li desitgen.

Tot plegat un document únic, fruit d'una col·laboració entre l'IEC i Televisió de Catalunya que esperem que pugui tenir continuïtat.

IEC

1907-2007

PRESENTACIÓ DEL *CATÀLEG DE PUBLICACIONS (1907-2006)*

PRESENTACIÓ DELS *MATERIALS AUDIOVISUALS DEL CENTENARI*

IECentanys 1907 2007